

**Extern utvärdering av folkhälsovetenskapligt program med
hälsoekonomi**

vid institutionen för medicin, Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet

2016/2017

Karin Engström, Maria Gäbel, Simon Ivarsson, Helena Johansson

Inledning

Uppdraget

Bedömargruppen har fått i uppdrag av Projektgruppen för kvalitetssäkring vid Sahlgrenska akademien, att genom extern kollegial bedömning utvärdera och utveckla utbildningens kvalitet vad gäller Folkhälsovetenskapliga programmet med hälsoekonomi vid Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet. Gruppen har ombetts sammanställa en kortare rapport på 5-6 sidor med förslag på åtgärder för att utveckla utbildningen.

Bedömargruppen har granskat om utbildningen svarar mot följande åtta kriterier uppsatta av Göteborgs universitet och beskrivna i "Policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildning vid Göteborgs universitet":

- Att de faktiska studieresultaten motsvarar lärandemål och examensmål
- Att undervisningen sätter studenternas lärande i centrum
- Att undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig och/eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet
- Att antalet lärare står i proportion till utbildningens omfattning och innehåll samt att de har aktuell och adekvat ämnesmässig, högskolepedagogisk och ämnesdidaktisk kompetens
- Att utbildningen är relevant för studenternas och samhällets behov
- Att studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen
- Att en för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studie- och lärmiljö föreligger
- Att kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs

Uppdraget har varit mycket oklart formulerat och bör förtydligas vid framtida bedömningsuppdrag. Informationen om såväl bakgrunden till och målet med utvärderingen var knapphändig. Det framkom dessutom under processens gång att denna utvärdering ingår i en pilotstudie med ett annat syfte än en faktisk utvärdering av kvalitet på kandidatprogrammet i Folkhälsovetenskap samt att programansvariga och bedömargruppen fått olika information om projektets syfte. Dessa dubbla syften kan delvis förklara otydligheten bedömargruppen upplevt i vårt uppdrag.

Bedömargruppens sammansättning

I den fakultetsexterna bedömargruppen ingår följande personer

- Karin Engström, lärosätesextern sakkunnig, docent och grundutbildningsansvarig vid Karolinska institutet, institutionen för folkhälsovetenskap
- Helena Johansson, fakultetsextern pedagogisk sakkunnig, fil dr, prorektor och utbildningsansvarig vid institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet
- Maria Gäbel, avnämningarrepresentant, regionutvecklare på avdelningen folkhälsa vid Västra Götalandsregionen
- Simon Ivarsson, studentrepresentant, vice ordförande för Göteborgs universitets studentkårer 16/17

Processen för bedömargruppens arbete

Bedömargruppen har fått tillgång till ett stort antal dokument inklusive styrdokument, rapporter, kursguider, scheman, kursvärderingar, lärarlistor etc. Bedömargruppen gavs i december 2016 tillgång till en GUL-sida där såväl dokument som en förklarande text återfanns.

Bedömargruppen hade ett första telefonmöte den 25/1 2017 där diskussioner fördes kring hur gruppen uppfattade uppdraget och hur arbetet skulle fördelas mellan bedömarna. Ett andra möte genomfördes på morgonen samma dag som platsbesöket, 22/2 2017. Bedömargruppen diskuterade då i mer detalj vilka frågor och ämnen som skulle tas upp under platsbesöket.

Vid platsbesöket träffade bedömargruppen studierektor Gunilla Priebe, programansvarig Monica Bertilsson samt en av lärarna vid programmet. Det fördes en mycket givande diskussion kring de åtta ovan nämnda kriterierna, som gav ytterligare information utöver de dokument vi haft tillgång till. Dessutom framkom vid platsbesöket behov av att se ytterligare ett antal dokument, vilka tillsändes bedömargruppen efter platsbesöket.

Gruppen hade gärna träffat ett antal studenter för att få även deras perspektiv på utbildningen. Då information om detta inte gått ut till programansvariga tillfrågades studenter i ett sent skede, men de kunde – av schemaskäl – inte delta. Det är beklagligt att bedömargruppen inte hade möjlighet att inhämta studenternas synpunkter.

Utvärderingen

Folkhälsovetenskapliga programmet med hälsoekonomi gjordes nyligen om och de första studenterna som läser enligt den nya utbildningsplanen går i skrivande stund på termin två. Eftersom det nya programmet ännu inte har tagit sin form har gruppens arbete riktats mot såväl nya som gamla kurser, kursplaner, studieguider, utvärderingar etc. En rekommendation för framtiden är att undvika detta om inte särskilda skäl finns.

Rapporten är upplagd så att varje utvärderingskriterium utgör ett avsnitt. Vi har utgått från ett antal mer specifika frågor med inspiration från dokumentet "Verktyg för inventering och utveckling av utbildningskvalitet", vid såväl diskussionen under platsbesöket som i rapportskrivandet.

Mål 1: De faktiska studieresultaten motsvarar lärandemål och examensmål

Det bedrivs ett omfattande utvecklingsarbete vid institutionen, inte minst i syfte att skapa progression mellan programmets olika kurser. I den nya utbildningsplanen arbetar man systematiskt med en tydligare progression och med att koppla samtliga examinationer till lärandemålen.

Såväl Högskoleförordningens examensmål som de lokala målen täcks av utbildningsplanen och av lärandemål för kurserna i programmet. Utbildningsplanens bredare mål har brutits ner till kurser för att täcka samtliga mål. Programansvarig handleder kursledare vid skrivningen av kursplanerna inklusive lärandemålen och dessa diskuteras sedan gemensamt i det s.k. programutskottet.

Examinationsformerna varierar på ett genomtänkt sätt. Det framstår dock inte alltid tydligt vilka examinationer som svarar mot vilka lärandemål, det vill säga den konstruktiva länkningen är något oklar. Enskilda kurser kopplar examinationer till specifika lärandemål, dock inte alla. Vad avser de salstentor som granskats uppstår frågor kring om samtliga lärandemål examineras. Konstruktioner som "för G krävs 18 av 34 poäng" där kopplingen till aktuella lärandemål inte framgår är bekymmersamma. Det skulle kunna innebära att studenter som inte uppnår samtliga lärandemål ändå godkänns. Vidare innebär detta oklarheter för studenterna och kan riskera att studenternas ansvar för sitt lärande försvagas. Salstenta utgör emellertid oftast endast en del av examinationen på en kurs.

I vilken omfattning kursernas lärandemål aktivt används pedagogiskt är oklart och verkar vara skiftande.

Kursvärderingar utgör en viktig del i kvalitetsarbetet. Både anonyma och muntliga utvärderingar görs i förhållande till respektive kurs. Utvärderingarna presenteras i programutskottet där utvecklingen av kurserna och utbildningen diskuteras. I programutskottet görs även så kallade progressionsplaner. Hittills har detta gjorts mer övergripande för vetenskapliga kompetenser, men planering finns även för specifika ämnen, såsom hälsoekonomi, gender, folkhälsovetenskap etc.

Efter en omorganisation av enhetens utbildningsorganisation har programmet såväl del av en studierektor samt en programansvarig. Detta utgör goda förutsättningar för det utvecklingsarbete som inletts.

Mål 2: Undervisningen sätter studenternas lärande i centrum

Programmet har en hög grad av lärarledd undervisning och läroplan av en storlek som möjliggör pedagogisk utveckling och sammanhållna kurser. Man har arbetat systematiskt för att föreläsningarna ska minska och andra läraktiviteter har ökat, till exempel tränas opponering som generisk kunskap genomgående i utbildningen.

Mål 3: Undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet

Den vetenskapliga kompetensnivån bland lärarna anses tillfyllest av bedömargruppen. Lärarna på programmet är i hög grad aktiva forskare trots att fakultetsmedel inte ges för forskning. I nuläget bedriver alla, med undantag för en lektor, forskning parallellt med sin undervisning. Att kursansvariga har forskningskompetens anses viktigt av de programansvariga.

Programmet arbetar med progression i litteraturen. I början återfinns i huvudsak litteratur/böcker på svenska men längre fram fler vetenskapliga artiklar på engelska som också seminariebehandlas.

Bedömargruppen ser att det finns en genomtänkt idé vad gäller att säkerställa studenternas vetenskapliga och metodologiska kunskaper. Inom utbildningen tränas såväl formulering av frågeställningar, datainhämtning och dataanalys som litteratursökning och -analys inför uppsatskursen. Artikelgranskning används som pedagogiskt verktyg och i kurserna både kring kvantitativa och kvalitativa metoder får studenterna göra en egen datainsamling.

Uppsatskursen har tidigare rekommenderat litteraturstudier, men idag uppmuntras även empiriska studier i uppsatsen. Detta ser bedömargruppen som positivt.

Bedömargruppen uppfattar att det finns en tanke hos programorganisationen kring den långsiktiga kompetensutvecklingen inom ämnet där doktorander har en roll i undervisningen, för att brygga till studenternas möjlighet till en kommande karriär inom akademien.

Mål 4: Antalet lärare står i proportion till utbildningens omfattning och innehåll samt att de har aktuell och adekvat ämnesmässig, högskolepedagogisk och ämnesdidaktisk kompetens

Lärarna bedöms ha god forskningsmässig anknytning. Den absoluta lejonparten av undervisande lärare har god formell kompetens inom högskolepedagogik. Vi noterar dock att en kursansvarig lärare helt saknar formell utbildning inom pedagogik. Detta bör adresseras. De lärare (ett antal doktorander) med enbart 5 hp pedagogik bör också uppmuntras att gå fler kurser i syfte att utveckla respektive kurs pedagogik likaväl som programmets.

Programmet rymmer ett litet antal odisputerade lärare, utöver ett fåtal doktorander även avnämare som undervisar inom sina specifika kompetensområden (enstaka föreläsningar). Det finns en tydlig idé kring hur doktorandernas kompetens ska utvecklas stegvis med seminarieverksamhet och föreläsningar innan kursansvar blir möjligt.

Mål 5: Utbildningen är relevant för studenternas och samhällets behov

Samhällets behov av folkhälsovetenskapligt perspektiv är många överens om, också med en hälsoekonomisk profil. Professionsfältet är dock något oklart definierat och utbildningen konkurrerar med andra yrkesgrupper och utbildningar. En omvärldsanalys skulle kunna vara till hjälp. Forskningens behov är tydligt.

Det saknas anställda som har en tydlig koppling till det folkhälsovetenskapliga arbetslivet och arbetsmarknaden. Programmet tar in yrkesverksamma bland annat från kommunal verksamhet som föreläsare inom ramen för ett flertal kurser, vilka även fungerar som projektledare för projektarbeten. Det förefaller dock svårt att hitta en progression i föreläsningarna. Bedömggruppen föreslår att detta förstärks t.ex. genom ett mer systematiskt deltagande i undervisningen med fler adjungerade yrkesverksamma lärare och genom att bjuda in avnämare till lärarkollegiet.

Programmet har två kurser med praktikinslag: en kurs på tredje terminen (FHE301 Folkhälsoarbetets organisering: teori och praktik) och programmets näst sista kurs (FHE610 Folkhälsoarbete i praktiken). Den senare kursen ligger direkt före det självständiga vetenskapliga arbetet och utgörs av praktik inom en för programmet relevant verksamhet. Denna kurs bedöms vara otillräckligt integrerad i programmet som helhet. Placeringen kan, för såväl studenter som handledare, innebära att kursen ses som en förberedelse för examensarbetet istället för att "bära sig själv". Möjligheterna att diskutera och teoretisera de praktiska erfarenheterna från praktikkursen begränsas vidare av att ingen kurs följer upp detta. Institutionen bör överväga både att integrera kursen tydligare i programmets progression, och att eventuellt ändra ordningen mellan kurserna.

Att studenterna själva söker sina praktikplatser ungefär som de söker arbete innebär en bra övning. Samtidigt försvårar detta förfarande kopplingen mellan programmets olika kurser. Det gör det också svårt för ansvariga att ställa krav på kompetens hos handledare och att stödja desamma under handledningsprocessen samt att examinera kursens lärandemål. Bedömggruppen anser att samarbetet mellan utbildningen och arbetsplatserna skulle kunna ytterligare systematiseras. Institutionen rekommenderas att överväga möjligheten att rekrytera återkommande praktikplatser i syfte att kvalitetssäkra denna kurs.

Mål 6: Studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

Ett systematiskt arbete bedrivs i Programutskottet där studenterna är väl representerade och deras synpunkter tas tillvara. Efter avslutad kurs diskuteras uppföljning av kursmål m.m. på nästa möte i programutskottet. Kursutvärderingar finns tillgängliga på webben för alla studenter. Där finns även kursledarens reflektioner och minnesanteckningar från programutskottet.

Arbetet som görs i programutskottet bedöms ha ökat svarsfrekvensen på kursutvärderingarna. Ifyllandet av kursvärderingen kan med fördel ske under del av lektion. Programmets ansvariga anser sig idag ha tillräckligt hög svarsfrekvens på kursvärderingar för att inte arbeta aktivt på programnivå med att öka svarsfrekvensen. Formativa utvärderingar genomförs av vissa kursansvariga, enligt programansvarig. Detta sker dock inte systematiskt och dokumenteras inte.

Ett förändringsarbete avseende utformningen av den skriftliga utvärderingen har inletts, där studenterna även ska värdesätta sin egen insats. Vid denna översyn bör övervägas att också låta studenterna utvärdera i vilken utsträckning respektive kurs uppnått lärandemålen.

Det genomförs ingen formell programvärdering, men i samband med uppsatskursen görs en informell uppsamling av studenternas tankar kring programmet. En formell programvärdering kan ha en viktig funktion i att ge studenterna möjlighet att förhålla sig till helheten och utbildningsplanen, inte bara programmets delar och kursmål.

Det finns studentrepresentanter i utbildningskommittén, men det har sett olika ut från år till år i programutskottet. Enligt programansvariga har det varit lite otydligt för studenterna hur representanter utses. Detta har blivit bättre och gällande lagar och förordningar följs. Programmet har också börjat med studentambassadörer i rekryteringssyfte. Bedömargruppen upplever att ansvariga för programmet är måna om och flexibla för att underlätta studentinflytande.

Mål 7: En för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studie- och lärmiljö föreligger

Programmet använder sig av den centrala samordningsfunktionen och av GUs resurser för språkhandledning, bibliotekssökning etc. Även studievägledning och stöd till studenter med funktionsnedsättningar erbjuds. Man stöttar studenter som önskar att förmedla eventuella funktionsnedsättningar till alla kursledare. Programmets representanter upplever att studievägledning fungerar mindre bra, bl.a. för att de sitter centralt och har ansvar för flera olika program.

Mål 8: Kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs

Programmet har sedan 2015 arbetat för att öka det systematiska kvalitetsarbetet. I detta syfte har bland annat ett programutskott (PU) inrättats, vilket leds av programansvarig, i vilket planering och utvärdering av respektive kurs genomförs. En mall för progression inom generiska kunskaper har utvecklats inom vilken t.ex. former för pedagogik och examination har specificerats. Arbeta med att ta fram liknande progressionsmallar för de olika ämnena inom utbildningen pågår. Bedömargruppen har uppfattningen att arbetet systematiserats i och med arbetet med den nya programprofilen.

Se även under Mål 1 (faktiska resultat, lärandemål, examensmål) och 6 (studentinflytande).

Sammanfattande kommentarer samt rekommendationer

Överlag ser bedömargruppen att kandidatprogrammet i Folkhälsovetenskap med hälsoekonomi vid Sahlgrenska akademien svarar väl mot de åtta kriterier som stipulerats av Göteborgs universitet och som ligger till grund för denna utvärdering. Det finns hög kompetens bland lärare och programledning och en väl fungerande organisation för utvecklingsarbete och uppföljning av programmet. Bedömargruppen anser också att programmet har relevans för samhället. Det finns några områden där bedömargruppen ser möjligheter till utveckling, vilka sammanfattas nedan i ett antal rekommendationer. Bedömargruppen ger också ett par rekommendationer vad gäller själva utvärderingsprocessen.

Rekommendationer

- Ett fortsatt arbete med länknigen mellan lärandemål, pedagogiskt upplägg och examination föreslås
- Ett systematiskt arbete med formativa utvärderingar uppmuntras
- Utred möjligheterna till en formell programvärdering där studenterna kan förhålla sig till programmet i sin helhet
- Lärare bör uppmuntras och stödjas att skaffa sig formell högskolepedagogisk kompetens
- Kopplingen till det folkhälsovetenskapliga verksamhetsfältet kan förstärkas genom systematisk samverkan med yrkesverksamma, adjungerade lärare etc.
- Tydliggöra professionsfältet genom att genomföra en omvärldsanalys
- Kursen *Folkhälsoarbete i praktiken* bör ses över vad avser såväl placering och handledarstöd som lärandemål

Rekommendationer angående processen

- Tydliga instruktioner kring utvärderingsuppdraget ger en bättre möjlighet till gott utvärderingsarbete
- Undvik utvärdering av program som befinner sig "i skarven" mellan olika utbildningsplaner
- Studenternas synpunkter, genom såväl utvärderingar som ett möte med studeranderepresentanter, är centrala i genomförandet av en programutvärdering